
Václav IV.

Máme prince!

Vznešený den jeho zrození byl pro nás přeslavným dnem. Jeho příchod byl podobný vycházející jitřence, která zahání mlhu. Neboť právě tak zahnal tento novorozenec nerozhodnost, rozpaky, strach i marné naděje ze srdcí našich poddaných a přinesl nám dřívější pocit štěstí, jasnou důvěru a lásku.

Máme prince!

A v něm má být naše České království pevně zakotveno jako na mocné skále. Vyprošujte tedy společnými modlitbami od božské prozřetelnosti, aby tomu, komu poskytla možnost se narodit, propůjčila i dlouhý věk a komu udělila život, aby mu dala i schopnosti vládnout...

Úryvek z osobního textu a proslovu
císaře Karla IV. při narození Václava

HRAD KARLŠTEJN, 31. PROSINCE 1386

Poslední den v roce, poslední den příběhu

Králowna Johana se na svém loži zavrtila. Ani lehké dráždivé zakašláání ji neprobralo z hlubokého spánku. Mohutný lovecký pes, ležící na hrubé kančí kožešině u nohou královské postele, pouze lehounce nadzvedl dlouhé levé ucho, po chvíli ho zase neslyšně složil na velkou hlavu.

Zvíře, věrné svému králi, nikdy nespalo tak hluboce jako jeho pán. Obzvlášť ne v tyto dny, kdy český a římský král Václav IV. pobýval v hlavním

městě a pes se nemohl dočkat jeho návratu. Poznal zvuk kopyt pánova koně, sotva vjel na nádvoří hradu. Jeho kroky rozeznal už z chodeb v přízemí, kdy nikdo z lidí ještě nemohl slyšet vůbec nic. Lovecký chrt svého pána nadevše miloval a bez sebemenšího zaváhání by byl za něj položil život. Bez zaváhání byl také připraven svého velitele chránit před kýmkoliv a čímkoliv, co v něm vyvolalo pocit nebezpečí nebo ohrožení.

Pokud král trávil čas na Karlštejně, byli ti dva nerozlučnou dvojicí jak na lovu, tak při odpočinku v královských komnatách. Pes miloval hostiny stejně jako jeho pán. Věrně seděl nebo bez hnutí ležel pod stolem u Václavových nohou a neunikla mu jediná kost, jediné sousto, které mu obratně házel. Pokud byli ti dva spolu, nikdo se ve Václavově přítomnosti neodvážil zvýšit výhruzně hlas nebo se krále snad jen dotknout, poplácat ho po rameni. V tu chvíli se v hloubce mohutného psího těla ozvalo tiché, varovné zamručení, které postupně přecházelo v hlasité a nebezpečné vrčení.

Král Václav byl ve společnosti svého oblíbeného psího ochránce v naprostém bezpečí.

Blížila se třetí hodina ranní. Dva ozbrojení muži na ochozu hradeb, zachumlání do teplých ovčích kožichů, už se nemohli dočkat střídání stráží. Obyvatelé královského hradního sídla klidně spali, z hlubokých lesů se ozývaly pouze vzdálené zvuky zvěře na lovu. Někde ve věži zlověstně zahoukal sýček.

Nic z tlumených nočních zvuků ale nedoléhalo do ložnice královny Johanky. Pevně zavřenými okenicemi pronikl jen průvan, způsobený slabým, leč mrazivým větrem, přestože zima byla mírná.

A tento závan probudil v dohasínajícím ohni v krbu mírný plamínek, který se nad doutnajícími uhlíky v horkém popelu zachvěl, vzápětí ale zeslábl a zhasl. Královská ložnice se ponořila do téměř úplné tmy.

V té chvíli se konečně propadl do neklidného spánku také králův věrný přítel, mohutný lovecký pes. S velkou tlamou položenou na předních tlapách několikrát slabě zakňučel, protože stesk po pánovi ho neopouštěl ani ve snech.

Johana z polospánku povzddechla a pokusila se otevřít zalepené oči. Nejprve nevěděla, co ji to probudilo, pak si ale uvědomila nepříjemný tlak a došlo jí, že dokud neuleví močovému měchýři, znovu neusne.

Předklonila se z lože a začala šátrat po noční váze.

Pes ve spánku nastražil uši.

Nepohodlná poloha však královně nedovolila dosáhnout až na místo, kam potřebovala. Musela vstát, sklonit se zapátrat rukou pod postelí. „Konečně!“ vydechla a uchopila nočník levačkou. Když se ale chystala zvednout, nádooba se zachytila o hranu postele, ozvalo se cinknutí a než se královna stihla narovnat, nočník jí vyklouzl z ruky. Pes otevřel oči, příkrčil se a z jeho mohutné hrudi vycházelo varovné chrčení.

Za řinčení rozbíjející se noční vázy o kamenné dláždění podlahy se Johana napřímila, a přestože věděla, co se stalo, leknutím vykřikla. Zároveň jí vyletěly obě ruce nahoru. A v té neobvyklé poloze ztuhla, krve by se v ní nedořezal.

Vylekanému psovi u nohou postele svého pána se naježily chlupy a s doširoka otevřenými očima se prudce odrazil a skočil po tom, co se náhle objevilo nad ložem a ohrozilo život jeho pána. V té chvíli si věrný pes neuvědomil, že jeho přítel je na míle daleko, zvířecí ochranný pud mu velel jediné: ochránit svého pána a velitele před jistým nebezpečím.

Johanka hrůzou nestačila ani vykřiknout. V té prokleté temnotě a úděsné chvíli byla přesvědčená, že se na ni řítí sám ďábel, přízrak, jehož útok se jí nevyhnutelně stane osudným.

Vzápětí ucítila na hrdle tesáky a tíha obrovského zvířete ji povalila na zem. Až když ji nesnesitelná bolest zbavovala vědomí, pochopila, co se stalo.

Cos mi to, Václave, udělal? proběhlo jí hlavou.

Tos mi to udělal zrovna ty, člověk, kterého jediného na světě jsem milovala navzdory všemu, cos mi dovolil poznat? Jak jsi jen mohl? Ty, který ses dokázal úplně otevřít a svěřit pouze mně, své manželce. Anebo musím zemřít právě pro tvá tajemství?

Johanka cítila, jak stisk tesáků na jejím hrdle povolil, a věděla, že teď ji čeká boj o holý život. Cítila, jak ji přemáhá únava, nesnesitelná bolest z ní vysává zbytky sil a vůle cokoliv udělat pro svou záchranu ji valem opouští.

Pes se olízl. Krev mu zachutnala. Znal tu chuť z lovů. Svého pána ochránil a těšil se na vděčnou pochvalu.

Královna Johanka se propadla do bezvědomí.

Na ochozu hradeb mocného a bezpečného královského hradu Karlštejna se konečně strážce dočkaly střídání. Tlumené kroky dozněly, noví bdělí strážci střežili noční klid.

Do ranního svítání té předposlední noci roku 1386 bylo ještě hodně, hodně daleko.

RÁNO

Johanku probírala ze spánku podobného mrákotám neschopnost se zhluboka nadechnout. Nedokázala otevřít oči, pouze vnímala, že pevně staženým hrdlem ztěžka a sípavě bojuje o sebemenší nadechnutí.

Snad mě ten noční přízrak už nikdy nepustí! prolétlo jí zděšeně hlavou.

V celém těle cítila nesmírnou únavu. Hrdlo měla jako v ohni a i nepatrný pohyb úst jí působil bolest.

„Zemřů?“ pokusila se zeptat postav stojících kolem svého lože, které nedokázala přes mlhu v očích rozeznat. Její otázce však nikdo z přítomných neporozuměl. Do strnulého ticha zazněla pouze jako zoufalý, nesrozumitelný šepot.

„Veličenstvo, nenamáhej se, máš zraněné hrdlo, musel jsem ti ho ovázat plátnem, proto se ti tak těžce dýchá,“ ozval se rozechvělý hlas lékaře, zatímco nejstarší komorná se posadila ke své královně a vzala ji za ruku.

„Jsem u tebe, má paní, neboj se... A také u tebe zůstanu.“ Stará žena se odhodlaně snažila královnu uklidnit, ujistit o své oddanosti, jenže náhle se prudce zvedla a vyběhla z ložnice.

Hned za dveřmi, v kruhu vyděšených sloužících, se hlasitě rozplakala.

„Bože na nebi, jak jen se něco takového mohlo stát?“ štkala zoufale. „Jak jen se takové rány zhojí? Jak bude naše paní jíst? Jak polykat, když sotva dýchá?“

Nikdo ze sloužících jí nedokázal odpovědět. Byli stejně vyděšení, sami potřebovali povzbudivá slova.

Komorná se otočila za zvukem otevírajících se dveří za zády. Vyšel z nich královnin lékař. Hlavu i pohled skloněný k zemi, opatrně za sebou zavíral. Poté se nesměle odvážil pohlédnout na shromážděné hradní služebnictvo.

„Pane Zbyšku, řekni, přežije naše dobrá královna tak strašná zranění?“ Žena visela na pevně semknutých rtech starého muže, z očí a vráscitého obličej se bála číst to, co sama tušila, ale nechtěla si připustit.

„Život naší královně Johanky je v rukou Božích,“ vydechl bezmocně lékař a šouravým krokem se vydal chodbou ke kuchyním.

„Musím ke své paní!“ Komorná si setřela z tváří slzy, odhodlaně vešla do ložnice a posadila se na lože. Budeš-li, naše královno, bojovat o život, pak budu s tebou, rozhodla se a stiskla Johance chladné prsty.

Zemře, nebo se ta strašná zranění zhojí? kladla si v duchu otázku.

Zemřu? kladla si v tichu své duše stejnou otázku i mladá česká královna. Čím jsem se provinila, Bože, že ke mně smrt musí přijít tak brzy a za tak krutých a nečekaných okolností? Vždyť jsem se tolik snažila být svému manželu Václavovi dobrou a poslušnou manželkou. Tak moc jsem ho chtěla poznat, abych ho mohla milovat takového, jaký je.

Bože, věř mi... Milovala jsem někoho, kdo nemiloval nikoho... Anebo snad to, co on sám cítil, byla láska? Pokud ano, pak má láska tisíce podob. Neznámých a nepoznaných podob, které snad nechápe ani ten, kdo se milovat snaží.

A česká královna Johana Bavorská se ponořila do vzpomínek. Do svých vlastních prožitků a také do útržků vyprávění, které se k ní během života s českým králem Václavem donesly a jež ona sama potřebovala vyslechnout, aby pochopila svého manžela, muže a panovníka. Musela znát pravdu, aby tak nevyzpytatelného člověka mohla milovat, přijmout ho takového, jaký opravdu je, bez podmínek a bez iluzí.

Kdy jen začala ta přetěžká životní cesta mého manžela a krále? položila si Johanka v duchu otázku a jako odpověď se jí vybavila zář v očích krále a císaře Karla IV., Václavova otce, když vyprávěl o nejšťastnějším okamžiku svého života...

CÍSAŘSKÉ HRADNÍ SÍDLO V NORIMBERKU, 26. ÚNORA 1361, O DVACET PĚT LET DŘÍVE

Vložníci císařovny Anny Svidnické vládlo napětí. Zrychlený dech rodičky střídaly hluboké vzdechy, komorná nestíhala utírat kapky studeného potu na jejím čele.

O patro níž, v kruhu svých přátel, těžko ovládal netrpělivost český král a římský císař Karel IV.

„Konečně přišel den, na který celá země, půlka Evropy, tak netrpělivě čeká.“ Císař se snažil pronést slova slavnostně a hlasitě, ale hlas mu přesto selhal.

Nocí se ozval výkřik. Tlumený kameny ve zdech, krátký, zoufalý, vypovídající o bolesti, s níž matka přivádí na svět dítě, dolehl až k uším urozených pánů, kteří společně s císařem už od večerních hodin vyčkávali příchod královského potomka.

„Nalijte císaři vína, sic se té šťastné chvíle nedočká,“ pronesl jeden z vladařových společníků a pak sám netrpělivému nastávajícímu otci podal stříbrnou číši vykládanou rubíny, naplněnou až po okraj tekutinou stejné barvy.

„Cožpak se dá pochopit, co náš panovník prožívá?“ pronesl další šlechtic s úsměvem, protože s císařem už se rozumně promluvit nedalo. „Nikdo nemůže vědět, jaké to je, když s narozením vladařova potomka přichází tak rozhodující chvíle nejen pro něho, ale i pro země, kterým vládne. Vždyť může tolik ztratit...“ S úšklebkem pokrčil rameny.

„Přinejmenším svoji sebejistotu, naději a hlavně..., jak by se asi smířil s tím, že nebude mít následníka trůnu? Jen se podívejte, je napjatý k prasknutí. S narozením další dcery by se těžko smířoval a taky by to mohl brát jako Boží trest.“

„Mlč, pane, a přestaň malovat čerta na zeď!“ okřikl pochybovače další z přítomných německých šlechticů. „Císařský potomek bude jistě do rána na světě a pak budeme svědky toho, jak jedno dítě dokáže měnit svět pouze tím, že se vůbec narodilo.“

Ten poslední, slabý výkřik vysílené císařovny už do sálu k vyčkávající společnosti nedolehl. Nepronikl ani za mohutné zdi norimberského hradu. Snad pouze král ho zaslechl, protože naslouchal srdcem více než ostatní a celou svou duší byl u své milované manželky Anny Svídnické.

Náhle prudce praštil pohárem o stůl a rázným krokem opustil sň i rozjařenou společnost. Vyběhl do patra, přešlápl u dveří ložnice své manželky, ale stisknout kliku nedokázal. Zatím nechtěl vědět, navíc bylo ještě brzy. Český král a římský císař Karel IV. potřeboval být sám. Sám se svým jediným přáním a Bohem.

Zároveň se zrychleným dechem matky pracující k porodu se přibližovala třetí hodina ranní.

„Bože! Požehnej nám princem, pokorně tě prosíme o následníka trůnu...“ šeptal král úpornou modlitbu, když konečně osaměl v malé soukromé modlitebně před jednoduchým vyřezávaným Kristem na kříži.

„Narodí se syn?“ Zvedl zastřený pohled do míst, kde viděl hlavu a tušil oči Ukřižovaného, ale s jeho pohledem se nesetkal.

„Já ti věřím,“ zašeptal po chvíli. „Copak ty sám jsi mi neukázal cestu k dalšímu manželství, když mě opustila moje drahá žena Anna Falcká? A ty sám nejlépe víš, jak to všechno tehdy bylo...“ Císař se ponořil do vzpomínek. Vzpomínek tak bolestných, že by tu dobu ze svého života nejraději vymazal. Ale cožpak to jde? Jak můžeme zapomenout na ránu v duši i srdci, když zůstává otevřená a krvácející? Jak a kdy se zahojí?

„Ó Bože, tys dal, tys i vzal...“ Císaři se přes pevně stisknutá víčka tlačily z očí pálivé slzy. Po chvíli si stejně našly cestu a lehce klouzaly po Karlových tvářích do pečlivě upraveného vousu. „Tak mě znáš pouze ty, Pane, pokorně plačícího a prosícího,“ pronesl Karel IV. se znatelnou výčitkou v třesoucím se hlase. „Vzal sis k sobě mého prvorozeného syna Václava a já jsem ti tehdy neporozuměl. Měl jsem s ním tolik plánů! Vždyť ty sám jsi mi ukázal cestu, jak ho učit vládnout a jak ho výhodně oženit, aby se naše území rozšířilo, země posílila a moc vzkvétala. To tys mi vnukl myšlenku, že vhodnou nevěstou pro dědice trůnu je Anna Svidnická.

A potom... Jak klikatou cestu osudu jsi mi připravil! Plnou nástrah a bolesti. Vzal jsi mi syna, sotva se naučil první kroky a vyslovil první slova. A za necelé dva roky jsi mi vzal i manželku s dítětem, které se chystala přivést na svět.“ Karel se odmlčel. Stará bolest se dnešní nadějně noci, v očekávání dalšího potomka, znovu probudila a strach z nečekanych událostí mu stáhl útroby i hrdlo.

„Bože,“ zašeptal stísněně, připravený Všemohoucího dál prosit, vysvětlovat a doufat.

„To, že jsem se nakonec já sám oženil s dívkou, kterou jsem měl vyhlédnutou pro svého syna, to přece byla nutnost. Jistě to tak mělo být, jinak by sis mého Václava neodvedl a mě tou myšlenkou neosvítil. Přivedls mi do cesty novou mladou dívku, tak krásnou, až se mi tehdy tajil dech, a dnes se o ni bojím, protože ji nadevše miluji. Její krásu, moudrost, mládí, které mě opět navrátilo životu a hlavně... její plodný klín. A díky našemu spojení se upevnily mé vztahy s uherským králem Ludvíkem, zároveň i s polským králem Kazimírem. Tolik pro mě moje malá Anna znamená, že jsem se smířil i s narozením dcery Elišky.“ Karel hluboce povzdechl. Potřeboval svému Bohu sdělit úplně všechno.

„A dnes, Pane!“ zvýšil hlas. „Pro dnešní den mám pouze jedno jediné přání hodno krále a císaře. Pokorně prosím o narození syna! Prince, který dá našemu životu smysl a kterého vychovám v Boží bázni jako následníka a dědice trůnu. To ti přísahám!“ Císaři se zlomil hlas.

„Vždyť stárnu a je nejvyšší čas, abych se dočkal syna, jemuž bych mohl jednou předat vládu,“ vysvětloval světci na kříži, ale především sám sobě. A v okamžiku, kdy si vladař uvědomil, že je mu opravdu už pětáctýřicet let a dávno není mladíkem, ozvalo se naléhavé klepání na dveře.

„Veličenstvo! Císařské Veličenstvo!“

Karel se pokřížoval, rychle vyskočil na nohy a rozběhl se ke dveřím.

„Bože, stůj při nás... Já ti věřím,“ zašeptal a odhodlaně stiskl kliku.

„Veličenstvo!“ Nejvyšší komoří císařského sídla padl před svým vladařem na koleno. „Narodil se chlapec!“ vypravil ze sebe se skloněnou hlavou, a než se nadechl, aby větu zopakoval a ujistil svého krále, že přání se stalo skutkem, byl Karel pryč. Chodbou doznívaly rázné kroky.

„Veličenstvo, snad ještě chvíli, kdybys...,“ pokusil se rozpačitý lékař zastavit spěchajícího císaře.

„Je zdravý? Opravdu se narodil syn?“ Novopečený otec potřeboval svého prince vidět. Neodradilo ho ani to, že novorozeně sotva omyli a ošetřili. Císař Karel IV. hleděl na ten zázrak, ujistil se, že syn dýchá, má drobné ruce i nohy, jen do očí mu ještě nemohl pohlédnout.

„Bůh nás vyslyšel, můj synu, můj drahý Václave,“ šeptal rozechvělým hlasem, a až když si novorozeně v zavinovače mohl sám pochovat, konečně uvěřil svému neskonalému štěstí.

„Dalas mi ten největší dar.“ Karel se posadil ke své manželce císařovně Anně Svídnické na lože. „Splnilas všechny mé tajné a dlouho skrývané tužby, udělala jsi mě šťastným mužem.“ Vzal milovanou, dvaadvacetiletou manželku za ruku. Nevadilo mu, že únavou sotva udrží víčka otevřená, že jí vlasy ztmavly potem. Hleděl jí do očí a nenacházel slova. Až když se dívka lehce zachvěla vysílením, vzpamatoval se. „Udělám pro tebe cokoli, teď ale, moje drahá, hlavně odpočívej. Já sám půjdu poděkovat za ten dar Bohu a zítra společně oznámíme celému světu radostnou novinu. Že já, český král a římský císař, jsem se dočkal syna a země, kterým vládnu, následníka trůnu.“